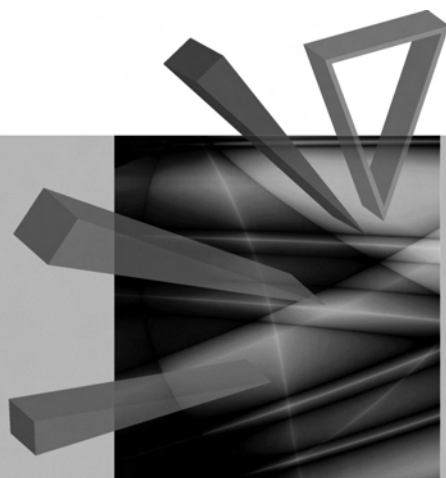

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

244

Problemy rozwoju regionalnego

Redaktorzy naukowi
Elżbieta Sobczak
Andrzej Raszkowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Piotr Bury, Beata Filipiak, Tadeusz Grabiński, Anna Malina, Danuta Stawasz,
Edward Stawasz, Eugeniusz Wojciechowski

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Aleksandra Śliwka

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon,
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-229-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	13
Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna europejskiej przestrzeni regionalnej ze względu na poziom identyfikatorów innowacyjności typu Output	15
Marek Szajt: Zmiana pozycji innowacyjnej regionów w rozszerzającej się Unii Europejskiej	29
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innowacyjność a rozwój regionalny – model miękki	39
Katarzyna Widera: Analiza porównawcza poziomu innowacyjności regionów	48
Elżbieta Sobczak: Statystyczna analiza pracujących według intensywności działalności B+R w państwach Unii Europejskiej.....	56
Malgorzata Markowska: Klasyfikacja unijnych regionów ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie Output)	66
Dariusz Głuszczuk: Regionalny system innowacji – ujęcie definicyjne i modelowe (dyskusje na gruncie teorii).....	81
Andrzej Sztando: Ocena systemów wdrażania regionalnych strategii innowacji – raport z badań.....	90
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: Ocena pozycji polskich regionów ze względu na inteligentną specjalizację w europejskiej przestrzeni z wykorzystaniem klasyfikacji rozmytej.....	102
Anna Beata Kawka: Wpływ jakości kapitału ludzkiego na rozwój regionalny	114
Iwona Skrodzka: Kapitał intelektualny a poziom rozwoju gospodarczego polskich województw – model miękki	124
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regionalne zróżnicowanie kapitału intelektualnego przedsiębiorstw w Polsce	136
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: Rola ekoinnowacji w procesie zrównoważonego rozwoju regionu	147
Katarzyna Szymańska: Innowacyjność regionu jako narzędzie kształtujące kulturę organizacyjną MSP.....	158
Łukasz Mamica: Wzornictwo przemysłowe jako sektor przemysłów kreatywnych.....	168
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Łańcuchy dostaw w kształtowaniu innowacyjności regionów Polski zachodniej.....	178
Patrycja Zwiech: Znaczenie kapitału ludzkiego w rozwoju województwa zachodniopomorskiego.....	190

Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Wsparcie innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju województwa łódzkiego.....	201
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Instrumenty finansowe wspierające innowacyjność przedsiębiorstw województwa kujawsko-pomorskiego w świetle badań empirycznych.....	211
Marek Obrębalski: Współczesne problemy polityki regionalnej Unii Europejskiej i Polski.....	218
Bogdan Leszkiewicz: Strategie Unii Europejskiej w zakresie polityki regionalnej.....	228
Tomasz Dorożyński: Polityka spójności Unii Europejskiej a gospodarka lokalna i regionalna.....	236
Ewa Kusideł: Wpływ polityki spójności na konwergencję wewnętrzną w Polsce	246
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Analiza porównawcza województw Polski ze względu na wykorzystanie środków unijnych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2007–2010	257
Mariusz Wiśniewski: Regionalne zróżnicowanie absorpcji unijnego wsparcia dla polskiej wsi.....	266
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE i JASPERS na rzecz wzrostu gospodarczego	278
Alojzy Zalewski: Rynkowe uwarunkowania konkurencji terytorialnej w świetle inwestycji rzeczowych	290
Małgorzata Leśniak-Johann: Uwarunkowania konkurencji i współpracy w kontekście rozwoju turystyki na pograniczu dolnośląsko-saksońskim. Zarys problemu	300
Emilia Bogacka: Współpraca w zakresie bezpieczeństwa publicznego na obszarze nadgranicznym Polski z Niemcami	312
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Karkonoskie parki narodowe (Karkonoski Park Narodowy i Krkonošský Národní Park) a rozwój transgranicznej przestrzeni regionalnej	321
Anna Malina, Dorota Mierzwa: Analiza porównawcza sytuacji makroekonomicznej Polski i krajów ościennych w okresie 20 lat przemian gospodarczych.....	330
Zbigniew Piepiora: Występowanie katastrof naturalnych w Europie i międzynarodowa współpraca w zakresie przeciwdziałania ich skutkom.....	342
Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rozwoju regionów basenu Morza Śródziemnego	357
Adam Dąbrowski: Globalizacja a regionalizm	366
Krzysztof Malik: Wybrane metody oceny polityki rozwoju regionu.....	374
Dorota Rynio: Regiony problemowe wobec nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce	394

Piotr Rzeńca: Parki tematyczne jako czynnik rozwoju gospodarki. Identyfikacja zjawiska.....	405
Renata Lisowska: Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w regionach zmarginalizowanych na przykładzie województwa łódzkiego.....	416
Aleksandra Koźlak: Transport jako czynnik rozwoju regionalnego	425
Adam Przybyłowski: Inwestycje transportowe w województwie dolnośląskim w aspekcie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju	435
Paweł Andrzejczyk: Znaczenie logistyki zwrotnej dla zrównoważonego rozwoju regionu	450
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Wojewódzkie planowanie przestrzenne – istota, możliwości i ograniczenia.....	460
Andrzej Raszkowski: Wybrane aspekty orientacji marketingowej jednostek terytorialnych.....	470
Krzysztof Wiktorowski: Tożsamość regionalna i lokalna jako element zrównoważonego rozwoju regionu zachodniopomorskiego	480
Jan Polski: Efekty zewnętrzne w marketingu urbanistycznym	491
Danuta Stawasz: Regionalne zróżnicowania rozwoju polskich regionów po 10 latach funkcjonowania samorządu terytorialnego	501
Beata Bal-Domańska: Klasyfikacja podregionów Polski szczebla NUTS-3 ze względu na poziom rozwoju gospodarczego	509
Łukasz Mach: Zastosowanie metod wielowymiarowej analizy do oceny potencjału rozwojowego regionów.....	520
Grażyna Karmowska: Porównanie rozwoju subregionów województwa zachodniopomorskiego w latach 1999–2007	530
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stymulowanie zrównoważonego rozwoju w regionie zachodniopomorskim przy wykorzystaniu dobrych praktyk.....	542
Maria Kola-Bezka: Przedsiębiorczość jako czynnik rozwoju regionu w świetle wyników badania ankietowego mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego	552
Joanna Kosmaczewska: Przedsiębiorczość jako stymulanta turystycznego rozwoju obszarów wiejskich.....	563
Sandra Misiak: Aktywność zawodowa kobiet w województwie zachodniopomorskim	573
Agnieszka Skowronek-Grądział: Analiza porównawcza obszarów wiejskich w zakresie infrastruktury służącej ochronie środowiska	582
Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analiza zróżnicowania przestrzennego wydatków na usługi z zakresu oświaty i wychowania w Polsce	594
Anna Majchrzak: Ocena sytuacji finansowej powiatów województwa wielkopolskiego z wykorzystaniem metody Warda	602
Marian Maciejuk: Struktura pomocy publicznej dla przedsiębiorców w Polsce w latach 2006-2009	612

Tomasz Kołakowski: Pomoc publiczna udzielona przez dolnośląskie samorządy podmiotom gospodarczym – dynamika i rodzaje wsparcia.....	623
Andrzej Wasiak: Restrukturyzacja w PKP na przykładzie PKP Energetyka SA	636
Monika Murzyn-Kupisz: Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego a efekty mnożnikowe w gospodarce lokalnej i regionalnej.....	645
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Wykorzystanie wielowymiarowej analizy dyskryminacyjnej do grupowania wspólnot mieszkaniowych	658
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Działalność eksportowa spółek z udziałem kapitału zagranicznego – regionalne zróżnicowania w Polsce.....	668

Summaries

Malgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of the European regional space regarding the level of Output innovation identifiers	28
Marek Szajt: Change in the innovative position of regions in the enlarging European Union.....	38
Elżbieta Izabela Misiewicz: Innovation and regional development – the soft model	47
Katarzyna Widera: Comparative analysis of the level of innovation in regions.....	55
Elżbieta Sobczak: Statistical analysis of workforce by the intensity of R&D activity in EU countries	65
Malgorzata Markowska: EU regions classification by the dynamics of innovation characteristics (regarding Output)	80
Dariusz Głuszczuk: Regional innovation system – the definitive and the model approach (theoretical discussions).....	89
Andrzej Sztando: Assessment of the regional innovation strategies implementation systems – a study report.....	101
Bartłomiej Jefmański, Malgorzata Markowska: The assessment of Polish regions with regard to smart specialization in European space applying fuzzy classification.....	113
Anna Beata Kawka: The influence of human capital quality on regional development.....	123
Iwona Skrodzka: Intellectual capital influence and the level of economic development in Polish regions – the soft model.....	135
Malgorzata Juchniewicz, Urszula Tomczyk: Regional differentiation of enterprise intellectual capital in Poland.....	146
Magdalena Graczyk, Leszek Kaźmierczak-Piwko: The role of eco-innovation in the process of sustainable development of a region.....	157

Katarzyna Szymańska: Region innovativeness as a tool shaping the organisational culture of SMEs.....	167
Lukasz Mamica: Industrial design as a sector of creative industries.....	177
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Supply chain in shaping the innovativeness of Western Poland regions	189
Patrycja Zwiech: The importance of human capital in the development of West Pomeranian Voivodeship	200
Janusz Kornecki, Maciej Kokotek, Arkadiusz Szymański: Support for the innovativeness of small and medium-sized enterprises in the development of Łódź Voivodeship.....	210
Krzysztof Krukowski, Maciej Zastempowski: Financial instruments supporting the innovativeness of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship in the light of empirical research	217
Marek Obrębalski: Contemporary problems of the regional policy of the European Union and Poland	227
Bogdan Leszkiewicz: Strategies of the European Union regional policy	235
Tomasz Dorożyński: The role of EU cohesion policy in regional and local economy.....	245
Ewa Kusidel: The impact of the cohesion policy on the internal convergence in Poland	256
Artur Lipieta, Barbara Pawelek, Roman Huptas: Comparative analysis of Polish Nuts 2 level regions from the point of view of the level of using European funds from the European Regional Development Fund for the period between January 2007 and June 2010	265
Mariusz Wiśniewski: Regional diversification of EU support absorption for Polish rural areas.....	277
Kinga Wasilewska: JESSICA, JEREMIE and JASPERS for economic growth.....	289
Alojzy Zalewski: Market determinants of territorial competition in the light of material investments.....	299
Małgorzata Leśniak-Johann: Conditions of the cooperation and competition in tourism in Saxony–Lower Silesian borderland. Selected problems.....	311
Emilia Bogacka: Cooperation in the area of public safety in the Poland–Germany borderland.....	320
Alina Kulczyk-Dynowska, Katarzyna Przybyła: Giant Mountains national parks (KPN and KRNAP) and the development of cross-border regional space	329
Anna Malina, Dorota Mierzwa: A comparative analysis of macroeconomic situation in Poland and neighbouring countries in the 20-year period of structural changes	341
Zbigniew Piepiora: The occurrence of natural disasters in Europe and the international cooperation in the field of counteracting their results	356

Jakub Piecuch, Łukasz Paluch: Determinants of social and economic development of the Mediterranean basin regions.....	365
Adam Dąbrowski: Globalization and regionalization.....	373
Krzysztof Malik: Chosen methods of regional development policy evaluation	393
Dorota Rynio: Problem regions in the face of a new paradigm of the regional policy in Poland	404
Piotr Rzeńca: Theme parks as a factor in the development of economy. An identification of the phenomenon	415
Renata Lisowska: The determinants of SME growth in marginalized regions illustrated with the example of Łódź Voivodeship	424
Aleksandra Koźlak: Transport as a factor of regional development	434
Adam Przybyłowski: Transport investments in Lower Silesian Voivodeship in the context of sustainable development strategy	449
Paweł Andrzejczyk: The significance of reverse logistics for balanced region development.....	459
Waldemar A. Gorzym-Wilkowski: Voivodeship spatial planning – the essence, opportunities and constraints	469
Andrzej Raszkowski: Selected aspects of the marketing orientation of territorial units	479
Krzysztof Wiktorowski: Regional and local identity as an element of sustainable development of the West Pomeranian region.....	490
Jan Polski: External effects in urban marketing.....	500
Danuta Stawasz: Regional differences in the development of Polish regions after the establishment of territorial self-government	508
Beata Bal-Domańska: Classification of Polish sub-regions (NUTS-3) by economic development level	519
Łukasz Mach: Application of the methods of multidimensional comparative analysis as a basis for parameters assignment of development potential of regions.....	529
Grażyna Karmowska: A comparison of the development of the subregions of West Pomeranian Voivodeship in 1999-2007.....	541
Ewa Mazur-Wierzbicka: Stimulating sustainable development in West Pomeranian Voivodeship by using good practices.....	551
Maria Kola-Bezka: Entrepreneurship as a factor of regional development on the basis of the survey results of the residents of Kuyavian-Pomeranian Voivodeship	562
Joanna Kosmaczewska: Entrepreneurship as a stimulus to tourism development in rural areas	572
Sandra Misiak: Professional activity of women in West Pomeranian Voivodeship.....	581
Agnieszka Skowronek-Grądziel: A comparative analysis of rural areas in the field of environment protection infrastructure	593

Justyna Danielewicz, Maciej Turała: Analysis of spatial differentiation of expenditure on education in Poland.....	601
Anna Majchrzak: Financial standing of counties in Greater Poland Voivodeship assessed with Ward's method.....	611
Marian Maciejuk: The structure of public aid for entrepreneurs in Poland in the period 2006-2009.....	622
Tomasz Kołakowski: Public aid granted to economic entities by Lower Silesian self-governments – dynamics and types of support.....	635
Andrzej Wasiak: Restructuring in PKP illustrated by the case of PKP Energetyka SA.....	644
Monika Murzyn-Kupisz: Activities aimed at preservation of cultural heritage and multiplier effects in the local and regional economy.....	657
Marcelina Zapotoczna, Joanna Cymerman: Using the multidimensional discriminant analysis for grouping housing cooperatives.....	667
Agnieszka Kłysik-Uryszek: Export activity of companies with foreign capital – regional differences in Poland.....	677

Ewa Mazur-Wierzbicka

Uniwersytet Szczeciński

STYMULOWANIE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W REGIONIE ZACHODNIOPOMORSKIM PRZY WYKORZYSTANIU DOBRZYCH PRAKTYK

Streszczenie: Artykuł przedstawia możliwości wpływu przedsięwzięć dobrych praktyk na wspieranie rozwoju w aspekcie gospodarczym, środowiskowym i społecznym w województwie zachodniopomorskim. Poruszane w nim kwestie odnoszą się do przybliżenia koncepcji zrównoważonego rozwoju, przedstawienia podstaw zrównoważonego rozwoju w województwie zachodniopomorskim, ukazania przedsięwzięć dobrych praktyk realizowanych na terenie województwa. Podsumowanie zawiera wnioski końcowe, stanowiące analizę możliwości wpływu przedsięwzięć dobrych praktyk na wspieranie zrównoważonego rozwoju województwa.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, fundusze strukturalne, dobre praktyki.

1. Wstęp

W obecnych czasach coraz częściej podejmowane są działania, zarówno na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym, które za podstawową zasadę postępowania przyjmują zrównoważony rozwój. Oznacza to, że ich realizacja nie pogarsza stanu środowiska naturalnego, a równocześnie przyczynia się do utrzymania pożądanego tempa wzrostu gospodarczego, zapewniając odpowiednią jakość życia społeczeństwu. Jedną z form przedsięwzięć, które działają zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, są dobre praktyki, zarówno te o charakterze inwestycyjnym, jak i pozainwestycyjnym. Część z nich jest realizowana dzięki wykorzystaniu funduszy unijnych, co niewątpliwie pozytywnie wpływa na rozwój poszczególnych regionów w aspekcie ekonomicznym, społecznym czy środowiskowym.

Celem artykułu jest przedstawienie możliwości wpływu przedsięwzięć dobrych praktyk na wspieranie rozwoju w aspekcie gospodarczym, środowiskowym i społecznym w województwie zachodniopomorskim. Celowi temu podporządkowane są poruszane kolejno kwestie, które odnoszą się do przybliżenia koncepcji zrównoważonego rozwoju, przedstawienia podstaw zrównoważonego rozwoju w województwie zachodniopomorskim, ukazania przedsięwzięć dobrych praktyk realizowanych

na terenie województwa. Podsumowanie artykułu zawiera wnioski końcowe, stanowiące analizę możliwości wpływu przedsięwzięć dobrych praktyk na wspieranie zrównoważonego rozwoju województwa.

2. Koncepcja zrównoważonego rozwoju – zagadnienia wstępne

Począwszy od końca XX wieku, koncepcja zrównoważonego rozwoju stała się bardzo popularna, poprawna politycznie i wskazana¹. Zaczęła stanowić podstawę, niejako fundament wielu dokumentów, tych o charakterze zarówno strategicznym, jak i operacyjnym. Głównym założeniem koncepcji jest funkcjonowanie w taki sposób, aby występował konsensus pomiędzy dalszym rozwojem ekonomicznym a zachowaniem dla przyszłych pokoleń środowiska przyrodniczego w jak najlepszym stanie.

Po raz pierwszy pojęcie zrównoważonego rozwoju sformułowano w 1972 roku na I Konferencji ONZ „Środowisko i rozwój”, jednak najpopularniejszą, uznawaną za podstawową, jest definicja zamieszczona w raporcie „Nasza wspólna przyszłość” – „*Our common future*” (Raport Brundtland) [*Nasza wspólna przyszłość* 1991], według której zrównoważony rozwój to „...rozwój gospodarczy i społeczny, który zapewni zaspokojenie potrzeb współczesnej generacji bez naruszania możliwości zaspokajania potrzeb przyszłych pokoleń, pozwalając jej na wybór stylu życia” [Wortmann 2002, s. 95]. W raporcie tym zaznaczono również, że zrównoważony rozwój powinien być uznany za cel polityki rządów wszystkich państw, czego konsekwencją było przyjęcie przez wiele krajów koncepcji tej za punkt wyjścia przy tworzeniu krajowych polityk ekologicznych [Mazur-Wierzbicka 2006, s. 317–319].

Koncepcja zrównoważonego rozwoju zakłada odejście od zachowań statycznych, defensywnych, które skupiają się na usuwaniu skutków, na rzecz zachowań prewencyjnych, ofensywnych, pozwalających rozwiązywać problem u źródła. Pomóc w tym mają zasady (27 Zasad Zrównoważonego Rozwoju) sformułowane podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 roku².

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stanowi obecnie podstawę wszelkich strategicznych dokumentów m.in. Unii Europejskiej, która w 2006 roku przyjęła odnowioną Strategię Zrównoważonego Rozwoju [Council of the European Union 2006]. Za podstawowy cel Strategii uznano konieczność określenia działań prowadzących do stałej poprawy jakości życia społeczeństwa. Ma się to dokonywać poprzez tworzenie zrównoważonych społeczeństw, które będą efektywnie zarządzać i wykorzystywać zasoby, będą umieć wykorzystać innowacyjny potencjał gospodarczy i będą w stanie zapewnić dobrobyt, ochronę środowiska i społeczną spójność. Środowisko-

¹ W literaturze polskiej możemy spotkać się z określeniem zrównoważonego rozwoju jako ekorozwój, trwały rozwój (*sustainable development*).

² Najważniejsze zasady przedstawiono w [Adameczyk 2009, s. 66].

wym wymiarem unijnej strategii zrównoważonego rozwoju, wytyczającym także priorytety w dziedzinie ochrony środowiska, jest Szósty Program Działań na rzecz Środowiska (EAP) na lata 2002–2012 [Decision No 1600/2002/EC... 2002].

Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej, stosując jej dyrektywy i respektując postanowienia, zasady, dostosowuje swoje działania również w obszarze zrównoważonego rozwoju. Już w okresie przedakcesyjnym w 2000 roku opracowano dokument „Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju” [*Polska 2025. Długookresowa Strategia...* 2000], w którym przedstawiono kierunki i zasady wdrażania założeń zrównoważonego rozwoju w Polsce. Zasady zrównoważonego rozwoju były także jednymi z głównych wyznaczników branych pod uwagę przy tworzeniu dokumentu „Strategia Rozwoju Kraju 2007–2015”, który zawiera wieloletnią strategię rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, nadrzędną wobec innych strategii i programów. Zgodnie z nią sporządzono wiele dokumentów określających operacyjne, rządowe i samorządowe programy rozwoju. Dotyczy to również województwa zachodniopomorskiego.

3. Zrównoważony rozwój w województwie zachodniopomorskim

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje różnorodność krajobrazu (występują tu trzy strefy: pas wybrzeża, pas równin i pas pojezierzy), różnorodność przyrodnicza, walory naturalne (wody śródlądowe zajmują ok. 6% powierzchni województwa, a powierzchnia lasów to ok. 35% całej jego powierzchni), bogactwo folkloru i tradycji regionalnych. Atutem województwa jest jej przygraniczne, nadmorskie położenie. Walory te wpłynęły na rodzaj i lokalizację przemysłu (przemysł chemiczny, stoczniowy, produkcja energii elektrycznej, przemysł drzewny, przetwórstwo rolno-spożywcze, budownictwo), pozycję rolnictwa, bazę rekreacyjną sanatoryjną i wypoczynkową.

Niestety w latach 1999–2004 w gospodarce województwa zachodniopomorskiego zanotowano spadek aktywności (np. problemy z przemysłem stoczniowym). Region stawał się mniej konkurencyjny, zaczęło rosnąć bezrobocie (należy zaznaczyć, że duża część obszarów rolniczych to dawne PGR-y). Zauważalne było także znaczne zróżnicowanie społeczne i gospodarcze między częścią zachodnią (lepiej rozwiniętą) i wschodnią województwa (region koszaliński: wyższa stopa bezrobocia, niższa wartość produkcji sprzedanej, znacznie niższe dochody ludności). Pozytywną stroną był m.in. bardzo dobrze rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw, ale tylko w ujęciu ilościowym, ponieważ był on mało innowacyjny i wykazywał niską efektywność [*Regionalny Program Operacyjny...* 2007, s. 9–32]. Zaistniała zatem konieczność przygotowania i wprowadzenia zmian gospodarczo-społeczno-środowiskowych w województwie, podniesienia atrakcyjności i konkurencyjności regionu, przy wykorzystaniu zasobów, walorów, jakimi dysponuje.

Opracowano szereg dokumentów, zgodnych z dokumentami unijnymi (w tym Strategią Lizbońską) oraz opracowanymi i obowiązującymi dokumentami krajowymi

(Strategia Rozwoju Kraju, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie oraz Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności)), formułując w nich cele i plany rozwoju województwa zachodniopomorskiego w perspektywie do 2020 roku. Jednym z podstawowych dokumentów jest Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020³, zaktualizowana w 2010 roku, w której określono misję województwa jako „Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów”. Przyjęcie takiej misji powinno doprowadzić do kompromisu pomiędzy obszarem gospodarczym i społecznym, co jest zgodne z konstytucyjnymi założeniami modelu społecznej gospodarki rynkowej oraz zasadami ochrony i zachowania istniejących zasobów i dziedzictwa dla następnych pokoleń [*Strategia Rozwoju...* 2010, s. 106]. Aby mogło się to dokonać, sformułowano sześć celów strategicznych, z tego dwa odnoszą się do sfery gospodarczej, dwa do sfery przestrzennej i środowiska oraz dwa do sfery społecznej; są to [*Strategia Rozwoju...* 2010, s. 108–146]:

- 1) wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania,
- 2) wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu,
- 3) zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu,
- 4) zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami,
- 5) budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności,
- 6) wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu.

Istotność poszczególnych celów strategicznych województwa zachodniopomorskiego bardzo mocno zauważalna jest m.in. w analizie podziału środków unijnych w ramach RPO WZ⁴ na lata 2007–2013, gdzie 27,86% środków przeznaczonych zostało na Oś I Gospodarka – Innowacje – Technologie, na drugim miejscu – ok. 25,83% całości ma zostać wykorzystane na poprawę infrastruktury energetycznej i transportowej, a 13,98% funduszy (trzecia pozycja) przydzielono VI Osi Priorytetowej – Rozwój funkcji metropolitalnych. Reszta środków przypadnie pozostałym osiom priorytetowym (od 4 do 9% całości środków) [*Regionalny Program Operacyjny...*, s. 194; *Fundusze unijne...*, s. 1].

RPO WZ dostosowany jest do potrzeb województwa, uwzględniając jego wymagania rozwojowe. Głównym celem Programu jest rozwój regionu zmierzający do

---

³ Do pozostałych istotnych dokumentów zaliczyć należy: Strategię Budowy Społeczeństwa Informatycznego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006–2015, Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008–2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012–2015, Prognozę Oddziaływania na Środowisko Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008–2011 z uwzględnieniem perspektywy 2012–2015, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, Strategię Rozwoju Sektora Transportu Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.

⁴ RPO WZ – Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego.

zwiększenia konkurencyjności gospodarki, spójności przestrzennej, społecznej oraz wzrostu poziomu życia mieszkańców [*Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia...* 2007, s. 40]. Podstawę realizacji celów RPO WZ stanowi zrównoważony rozwój, czyli „znajdywanie konsensusu pomiędzy efektywnością ekonomiczną podejmowanych działań a wymogami związanymi z promocją zasad zrównoważonego rozwoju, przy równoczesnym zachowaniu równości szans kobiet i mężczyzn oraz zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego” [*Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia...* 2007, s. 40]. W RPO WZ podkreślane jest to w jego treści oraz w wytycznych do wdrażania Programu. Wynika z tego, że koncepcja zrównoważonego rozwoju jest wpisana w realizację przedsięwzięć finansowanych ze wszystkich osi priorytetowych. Jest ona stosowana horyzontalnie we wszystkich odpowiednich priorytetach RPO WZ.

W celu stymulowania zrównoważonego rozwoju rozpoczęto realizację przedsięwzięć m.in. w formie dobrych praktyk (zarówno inwestycyjnych, jak i nieinwestycyjnych), które pobudzają i mają pobudzać także w przyszłości rozwój gospodarczo-społeczno-środowiskowy województwa. Ich realizacja była i jest możliwa m.in. dzięki wykorzystaniu funduszy strukturalnych.

4. Realizacja dobrych praktyk w województwie zachodniopomorskim

Pojęcie dobrej praktyki może być różnie definiowane. Wynika to ze specyfiki kraju (określony system prawny, sytuacja społeczno-gospodarcza, polityczna), organizacji, w której konkretna dobra praktyka jest realizowana. Generalizując, można przyjąć, że za dobrą praktykę uznaje się przedsięwzięcie innowacyjne, stanowiące praktyczne, efektywne i skuteczne rozwiązanie konkretnych problemów organizacji, gminy, regionu. Dodatkowe warunki, jakie powinna spełniać dobra praktyka, to odpowiednie planowanie, możliwość zastosowania przez inne podmioty, etyka działania (por. [Karwińska, Wiktor 2008, s. 6]).

Można także przyjąć, że przedsięwzięcia noszą miano dobrych praktyk wówczas, gdy spełnią określone kryteria. Muszą one m.in. (por. [Karwińska, Wiktor 2008, s. 6]):

- być zgodne z prawem krajowym oraz spełniać wymogi dyrektyw europejskich,
- przedstawiać rozwiązania, metody, postępowania, które mogą być z powodzeniem wykorzystane zarówno w skali lokalnej, regionalnej, jak i w wymiarze ponadregionalnym (także np. we współpracy kilku państw)⁵,
- być wykonalne i efektywne ekonomicznie,

---

⁵ Przykład: Budowa sieci ścieżek rowerowych na transgranicznym obszarze wysp Uznam i Wolin. Wartość projektu 2 248 999,85 PLN, Rodzaj inicjatywy: INTERREG IIIA Meklemburgia Pomorze – Pomorze Przednie/Brandenburgia/Województwo Zachodniopomorskie.

- być prośrodowiskowe, tzn. dążyć do jak najmniejszego obciążania środowiska naturalnego, przyczyniać się do jego ochrony m.in. poprzez racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych czy dbałość o walory przyrodnicze,
- być uniwersalne, co oznacza, że można je zastosować w wielu organizacjach, innych gminach czy regionach.

Najlepsze efekty realizacji dobrych praktyk widoczne są wówczas, gdy angażują się w nie i wspierają je wszyscy uczestnicy, a w szczególności lokalna władza, organizacje pozarządowe oraz te osoby, do których skierowane są podjęte działania, przedsięwzięcia.

Punktem wyjścia do powstania, realizacji skutecznych i efektywnych dobrych praktyk, które wypełniają zasady zrównoważonego rozwoju w regionie, jest właściwe przygotowanie administracyjne, organizacyjne oraz stworzenie odpowiedniego potencjału społecznego i ekonomicznego. Konieczne zatem jest dla projektów mających spełniać wysokie wymagania ekonomiczne, społeczne oraz środowiskowe przeprowadzanie analizy wstępnej, która wskaże konkretne problemy wraz z możliwościami poradzenia sobie z nimi. Warunkiem niezbędnym jest zwrócenie szczególnej uwagi, w trakcie przygotowywania projektów, na zmienność otoczenia, długookresową perspektywę rozwoju (trwałość projektów), uwarunkowania społeczno-gospodarcze oraz na strategię, plany, przyjęte kierunki rozwoju w skali lokalnej, regionalnej oraz ponadregionalnej. Skuteczność pozyskiwania środków na realizację projektów oraz efekty długookresowe realizacji zamierzonych przedsięwzięć uzależnione są od wielu czynników, m.in. świadomości społeczeństwa, kompetencji kadry zarządzającej, stanu oraz perspektywy rozwoju infrastruktury informatycznej, technicznej.

W regionie zachodniopomorskim zrealizowano i realizuje się wiele innych przedsięwzięć w formie dobrych praktyk stymulujących zrównoważony rozwój. Te, których podstawowym źródłem finansowania jest RPO WZ, wynikają bezpośrednio z obecnie obowiązujących osi priorytetowych, te zaś, które realizowane były w okresie programowania 2004–2006, finansowane były głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, np.:

- Farma wiatrowa w Tymieniu⁶ (korzyści ekonomiczne z tytułu inwestycji – uzyskanie przez gminę dochodów z tytułu podatku od nieruchomości; efekty ekologiczne – produkcja czystej, odnawialnej energii; efekty społeczne związane z inwestycją: możliwość zmniejszenia bezrobocia oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej w gminie) [www.pnec.org.pl/smart/pdf/tymien.pdf; Wiśniewska 2006, s. 58],
- Rozbudowa Tras Rowerowych w Policach – Ekologiczna i Bezpieczna Alternatywa Transportowa. Realizacja Koncepcji Transgranicznego Szlaku Rowerowe-

---

⁶ Przykład ten został opracowany przez Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć „Energie Cites” w ramach projektu RUSE współfinansowanego ze środków Komisji Europejskiej (DG REGIO w ramach wspólnotowego programu „Interreg IIC West Zone”/Kontrakt RUSE 2W0057N).

Tabela 1. Przykładowe dobre praktyki stymulujące zrównoważony rozwój realizowane w regionie zachodniopomorskim

Nazwa dobrej praktyki	Zagospodarowanie turystyczne obszarów cennych przyrodniczo w dorzeczu Parsęty	Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu*
Region	Województwo zachodniopomorskie	Województwo zachodniopomorskie
Fundusz Strukturalny	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	LIFE-Nature – 681 080 EUR GEF Small Grants Programme – 34 394 EUR Pomorski Urząd Wojewódzki – 69 077 EUR Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki – 23 924 EUR Nadleśnictwo Kliniska – 6 900 EUR Nadleśnictwo Szczecinek – 11 880 EUR Klub Przyrodników i EkoFundusz – 141 082 EUR
Wartość projektu	400 922,52 EUR	968 337 EUR
Okres realizacji projektu	06.2006–01.2008	02.11.2003–30.09.2007
Rodzaj inicjatywy	Projekt inwestycyjny połączony z działaniami pozainwestycyjnymi	Projekt inwestycyjny
Adresat projektu	Lokalna społeczność Niemiec i Polski	Naukowcy, nauczyciele, uczniowie, lokalna społeczność
Cel	Budowa przystani kajakowych, zagospodarowanie szlaków pieszych i rowerowych na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych oraz opracowanie waloryzacji przyrodniczej obszarów Natura 2000	Podstawowy cel: zatrzymanie procesu odwadniania i przesuszania się torfowisk – ograniczenie zagrożeń dla różnorodności biologicznej, spowodowanych przez odwodnienie torfowisk
Efekty społeczno-ekonomiczne	– Integracja lokalnych społeczności Niemiec i Polski – Rozwój partnerskiej współpracy z regionem Meklemburgia – Pomorze Przednie	– Udobstępnienie wybranych torfowisk – lokalna atrakcja turystyczna – Nowe miejsca pracy przy wykonywaniu zabiegów ochronnych (szczególnie usuwanie nalołów drzew – pracownicy pochodzą z lokalnych społeczności)
Efekty przyrodnicze	– Poprawa stanu środowiska przyrodniczego zlewni Parsęty	Skuteczna ochrona 23 torfowisk wysokich typu bałtyckiego (tj. wszystkich wartych ochrony na Pomorzu)
Efekty dodatkowe	– Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu – Wydłużenie sezonu turystycznego – Promocja i rozwój rynku kulturowego regionu	– Rozwój sieci Natura 2000 (włączenie torfowisk do sieci – zagwarantowanie właściwej ochrony na przyszłość) – Utworzenie 9 nowych rezerwatów przyrody
Zasady dobrej praktyki wynikające z realizacji projektu	– Zagospodarowanie Parsęty i Radwi jako szlaków kajakowych – Waloryzacja najcenniejszych obszarów przyrodniczych – Przygotowanie przewodnika szlaków turystycznych w trzech językach – Integracja lokalnej społeczności polskiej i niemieckiej	– Długofalowość i kompleksowość działań zapewniona m.in. przez wykorzystanie różnorodnych funduszy (projekty, montaż finansowy) – Wykorzystanie walorów przyrodniczych do celów edukacyjnych, naukowych i społecznych – Rozwój infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, co prowadzi do wzmocnienia gospodarki w regionie oraz przyczynia się do promocji jego walorów przyrodniczych

*Szerzej zob. w [Herbichowa, Pawlaczyk, Stanko 2007].

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [http://parseta.org.pl/index.php?id=120; www.kp.org.pl/p/baltbogs/].

go wokół Zalewu Szczecińskiego (korzyści ekonomiczne: stymulacja rozwoju turystyki i rekreacji, korzyści społeczno-środowiskowe: zwiększenie bezpieczeństwa na drogach, propagowanie zdrowego stylu życia, ekologiczna alternatywa transportowa) [*Program rewitalizacji dla gminy...* 2005, s. 9–10],

a także m.in. z Europejskiego Funduszu Rybackiego (np. projekt Proekologiczne opakowania celulozowe do transportu i sprzedaży świeżych ryb oraz gotowych produktów rybnych [http://ryby.rsi.org.pl/index.php/pl/Projekty_AR/60,124] – uzyskane korzyści: opracowanie innowacyjnej i proekologicznej nowej metody modyfikacji opakowań celulozowych podatnych na biodegradację, zmniejszenie ilości opakowań syntetycznych na składowiskach).

Przedstawione przykłady dobrych praktyk wykazują cechy charakterystyczne dla zrównoważonego rozwoju, czyli są [*Poradnik dobrych praktyk...* 2008, s. 11–12]:

- skuteczne, co oznacza, że poprzez podejmowane działania w ramach realizacji dobrych praktyk wpływały i wpływają na rozwój regionu zachodniopomorskiego w obszarach: gospodarczym, społecznym i środowiskowym, przyczyniając się do zwiększenia konkurencyjności regionu, wzrostu gospodarczego,
- użyteczne, przez co rozumieć należy wpływ dobrych praktyk na rozwój regionu zachodniopomorskiego poprzez pobudzanie motywacji i zaangażowania wśród przyszłych aplikujących i beneficjentów projektów na rzecz integracji aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych,
- trwałe, co powinno być widoczne w ich długookresowości, tzn. dobre praktyki powinny pobudzać innowacyjność, integrację aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych w długiej perspektywie czasowej, wychodząc poza rok 2013, kiedy to kończy się okres obecnego programowania; powinno mieć to także przełożenie na rozwój długookresowych lokalnych oraz regionalnych strategii, kierunków działań, planów i programów.

Realizacja dobrych praktyk przynosi wiele korzyści w trzech podstawowych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszarach, tj. ekonomicznym, społecznym i środowiskowym.

5. Wnioski końcowe

Duże znaczenie we wspieraniu zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego ma wykorzystywanie funduszy strukturalnych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych oraz podejmowanie działań w zakresie edukacji, informacji, wsparcia regionalnego tzw. przedsięwzięć pozainwestycyjnych. Jedną z form przedsięwzięć przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju województwa są dobre praktyki, których na terenie województwa zaczyna pojawiać się coraz więcej.

Ze względu na swą różnorodność dotyczą one zarówno promowania przedsięwzięć tzw. zrównoważonej produkcji – w przedsiębiorstwach, jak też modelu zrównoważonej społeczności, modelu zrównoważonej turystyki – w aglomeracjach miejskich czy na terenach wiejskich. Dowodzą tego, że z sukcesem można stosować

rozwiązania zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju (rozwiązania zrównoważone) w infrastrukturze zarówno przemysłowej, informatycznej, technicznej, ochrony środowiska, jak i społecznej (np. ochrona zdrowia, edukacja). Zapobiegają niszczeniu obszarów zurbanizowanych, degradacji obszarów wiejskich, chronią obszary przyrodniczo cenne, wprowadzają rozwiązania zmniejszające zużycie zasobów naturalnych, negatywne oddziaływanie na stan środowiska naturalnego (np. budowa oczyszczalni ścieków, wytwarzanie energii odnawialnej).

Widoczne są także ściśle zależności i powiązania między strategiami rozwoju regionu a koncepcją zrównoważonego rozwoju. Jednym z czynników koniecznych do podejmowania skutecznych działań i przedsięwzięć zgodnych z koncepcją zrównoważonego rozwoju jest współpraca. Można na nią spojrzeć w dwóch wymiarach. Pierwszy to współpraca, do której powinno dochodzić na różnych szczeblach, tj. lokalnym, regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym, drugi zaś to współpraca pomiędzy władzą, decydentami a organizacjami pozarządowymi, społecznością lokalną, przedsiębiorcami, organizacjami rozwoju gospodarczego, instytucjami B+R.

W dobie coraz większego nacisku organizacji międzynarodowych, instytucji, rządów państw na zachowania, działania zrównoważone w obszarach produkcji, konsumpcji etc. dobre praktyki pełnią kolejną ważną funkcję – promują zrównoważony rozwój, propagują zachowania zgodne z jego istotą, pokazują, że jest to korzystne – ekonomicznie, społecznie i środowiskowo.

Literatura

- Adamczyk J. [2009], *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa.
- Council of the European Union, *Review of the EU Sustainable Development Strategy (EU SDS) – Renewed Strategy*, Brussels, 26 June 2006 (2006).
- Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme, Official Journal of the European Communities, L.242.
- Fundusze unijne dla województwa zachodniopomorskiego w latach 2007–2015*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Herbichowa M., Pawlaczyk P., Stańko R. [2007], *Ochrona wysokich torfowisk bałtyckich na Pomorzu. Doświadczenia i rezultaty projektu LIFE04NAT/PL/000208 PLBALTBOGS*, Wyd. Klubu Przyrodników, Świebodzin.
- Karwińska A., Wiktor D. [2008], *Przedsiębiorczość i korzyści społeczne: identyfikacja dobrych praktyk w ekonomii społecznej*, „Ekonomia Społeczna. Teksty” nr 6, s. 6.
- Mazur-Wierzbicka E. [2006], *Miejsce zrównoważonego rozwoju w polskiej i unijnej polityce ekologicznej na początku XXI wieku*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy w obliczu regionalizacji i globalizacji*, red. M.G. Woźniak, z. 8, Wyd. Mitel, Rzeszów.
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007–2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2007.
- Nasza wspólna przyszłość*, PWE, Warszawa 1991.

- Our Common Future*, Oxford University Press, The World Commission on Environmental and Development, Oxford 1987.
- Polska 2025. Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju*, Rada Ministrów, Warszawa 2000.
- Poradnik dobrych praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju*, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Katowice, grudzień 2008.
- Program rewitalizacji dla gminy Police na lata 2005–2008 (2013)*, czerwiec 2005.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007–2013*, Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin, październik 2007.
- ryby.rsi.org.pl/index.php/pl/Projekty_AR/60,124.
- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego*, Szczecin, czerwiec 2010.
- Wiśniewska K. [2006], *Farma wiatrowa w Tymieniu*, „Inżynier Budownictwa” nr 9, s. 58.
- Wortmann D. [2002], *Von der Vision zur Strategie: Grundelemente und Entwicklungsmuster einer Politik der Nachhaltigkeit*, [w:] *Sustainable Development – Utopie oder realistische Vision?*, red. M. Sebaldt, Verlag Kovac, Hamburg.
- www.dobrepraktyki.org.pl/index.html (data odczytu 30.08.2011).
- www.kp.org.pl/plbaltbogs/ (data odczytu 27.08.2011).
- www.pnec.org.pl/smart/pdf/tymien.pdf (data odczytu 30.08.2011).
- www.police.pl/pcms.aspx?cid=170 (data odczytu 25.08.2011).
- <http://parseta.org.pl/index.php?id=120>.

STIMULATING SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN WEST POMERANIAN VOIVODESHIP BY USING GOOD PRACTICES

Summary: The article presents submission of projects to influence best practice in supporting the growth in terms of economic, environmental and social development in West Pomeranian Voivodeship. The raised issues relate to introducing the concept of sustainable development closer, provide the basis for sustainable development in West Pomeranian Voivodeship and show good practice projects implemented in the voivodeship. The summary of the article contains the conclusions, which present the possibility of the impact of good practice projects promoting sustainable development of the region.

Keywords: region, sustainable development, EU funds, good practices.